

РОБОТА З ДЕВІАНТНИМИ ПІДЛІТКАМИ

Підлітковий вік – це один із найважливіших етапів життя людини. В ньому багато джерел і починань всього подальшого становлення особистості. Вік цей не стабільний, ранимий, важкий і виявляється, що він більше, ніж інші періоди життя, залежить від реальностей довкілля [3, с. 175]. Саме в підлітковому віці в дітей проявляється низка різноманітних девіацій.

Девіантна поведінка людини – це система вчинків чи окремі вчинки, які суперечать прийнятим в суспільстві нормам і проявляються у вигляді незбалансованих психічних процесів, не адаптованості, порушенні процесів самоактуалізації та ухиленні від морального та етичного контролю особистості над власною поведінкою [2, с. 370].

Девіантна поведінка завжди пов'язана з певною невідповідністю людських вчинків, дій, способів діяльності поширеним в суспільстві чи групах нормам, правилам, стереотипам, очікуванням, цінностям.

Дослідження девіантної поведінки у світовій та вітчизняній літературі представлені достатньо широко (Л. С. Виготський, П. Скотт, О. Є. Личко, Д. І. Фельдштейн, М. Герберт, З. Фрейд, У. Шелдон, У. Пірс, Ж. Пінатель, А. Адлер, Р. Мертон та ін.).

Погіршення соціальної ситуації в останні роки призвело до збільшення кількості дітей з девіантною поведінкою. У дітей та підлітків домінуючими почуттями стали тривога, агресія, соціальна пасивність, страх. Тому, важливе місце в системі сучасної освіти посідає робота з девіантними підлітками.

Можна виділити такі основні напрями роботи з девіантними підлітками:

1) Профілактика – усунення факторів, що спричиняють відхилення в розвитку особистості. Вона розрахована на проведення роботи передусім серед неповнолітніх та молоді, їхніх батьків, та професійної допомоги, що надається педагогічним колективам навчальних закладів.

Основним змістом в системі соціально-профілактичної роботи є:

- соціально-педагогічна профілактика;
- соціально-психологічна допомога;
- соціальна адаптація та реабілітація.

Групи методів профілактики:

- стимулювання й мотивування навчально-пізнавальної діяльності;
- організація життя й діяльності учнівського колективу;
- спілкування і взаємодія вчителя з підлітком;
- стимулювання активності підлітка;
- психолого-педагогічна пропаганда [4, с. 46].

2) Діагностика:

- педагогічно занедбаних підлітків (виявлення характеру прояву порушення розвитку особистості, пізнавальної, емоційно-вольової сфери, поведінки та спілкування; виявлення шкільних причин);

- сім'ї [4, с. 46].

3) Коригувальна робота [4, с. 46].

Важливе місце посідає також й індивідуальна робота з девіантними підлітками. Можна виділити такі особливості індивідуального підходу:

- 1) глибоке вивчення особистості важкого підлітка;

- 2) розробка індивідуальної програми виховання учня, добір найефективніших засобів і методів впливу;

- 3) залучення до певного виду діяльності, в якому важкому підлітку гарантований успіх;

- 4) тісна взаємодія із сім'єю [4, с. 47].

Також у профілактиці негативних явищ виділяють два підходи: інформаційний та поведінковий.

Інформаційний підхід базується на постулаті про те, що якщо людина знає про шкідливість для здоров'я певного стилю поведінки, вона почне ставитися до такої поведінки негативно і буде утримуватися від неї. В програмі інформаційного підходу використані такі концептуальні моделі профілактики: модель аморальної поведінки, модель залякування та пізнавальна модель [1, с. 111].

Поведінковий підхід несе в собі: програми соціально-психологічної компетентності, програма факторів ризику та захисту, програма за методом «рівний-рівному», програма на основі підходу альтернативної діяльності, програма навчання життєвим навичкам [1, с. 111–112].

Зміни, які постійно відбуваються в навколишньому середовищі, не дають можливості створити постійно діючу концептуальну модель. Це, в свою чергу, обумовлює необхідність неперервного оновлення та вдосконалення профілактичних програм [1, с. 113].

Отже, робота з девіантними підлітками передбачає низку різноманітних напрямів та програм, які здійснюються з профілактичною, діагностичною, коригувальною метою для того, щоб попередити та виправити помилки в розвитку особистості підлітка.

Список використаних джерел:

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях : навчальний посібник. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 134 с.
2. Капська А. Й. Соціальна педагогіка : підручник / за редакцією професора Капської А. Й. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 468 с.
3. Скрипченко О. В. Вікова педагогічна психологія : навч. посіб. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – К. : Просвіта, 2001. – 416 с.

4. Туріщева Л. В. 101 схема й таблиця. На допомогу шкільному психологу. – Х. : Вид. група «Основа», 2008. – 94 с.